

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

Coronabarometer

De financiële gevolgen van de coronacrisis voor
werkenden

Joanne Bosch, Nanne Houtsma, Cora van Horssen

Coronabarometer

De financiële gevolgen van de coronacrisis voor werkenden

Auteurs

Joanne Bosch

Nanne Houtsma

Cora van Horssen

Nibud, juli 2020

In opdracht van Ministerie van Sociale zaken en Werkgelegenheid (SZW)

Inhoud

Samenvatting en conclusies 3

1. Inleiding 5
 - 1.1 Doel onderzoek 5
 - 1.2 Onderzoekopzet 5
 - 1.3 Leeswijzer 6
2. Werksituatie en achtergrondkenmerken 7
 - 2.1 Leeftijd 7
 - 2.2 Geslacht 7
 - 2.3 Opleiding 8
 - 2.4 Woonsituatie 8
 - 2.5 Inkomen 9
 - 2.6 Achtergrondkenmerken van studerenden 9
3. Verandering werksituatie 10
 - 3.1 Baanverlies 10
 - 3.2 Omvang dienstverband 10
4. Inkomensterugval 12
 - 4.1 Ontwikkeling van het inkomen 12
 - 4.2 Opvang van inkomensterugval 13
 - 4.3 Financiële zorgen 14
5. Mate van rondkomen en betalingsachterstanden 16
 - 5.1 Rondkomen 16
 - 5.2 (Dreigende) betalingsachterstanden 18
 - 5.3 Geld achter de hand 19
 - 5.4 Ondersteuning 19
 - 5.5 Uitgaven 20
6. Bekendheid en gebruik steunmaatregelen 21
 - 6.1 Toeslagen 21
 - 6.2 Noodmaatregel Overbrugging Werkgelegenheid (NOW) 21

Bijlage 1 | Samenstelling steekproef 22

Samenvatting en conclusies

Het Nibud heeft in opdracht van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid onderzoek gedaan naar de gevolgen van de coronacrisis op de financiële situatie van burgers. In het bijzonder is gekeken naar de verschillen tussen werkenden in meerdere werksituaties. Daarbij maken we onderscheid tussen werkenden met een vast of tijdelijk dienstverband, werkenden met een flexibel dienstverband en zelfstandigen.

De uitkomsten zijn gebaseerd op een online vragenlijst onder in totaal 1.991 respondenten. Dit onderzoek geeft inzicht in welke groepen burgers te maken hebben met een inkomensterugval sinds de uitbraak van de coronacrisis, hoe zij hiermee omgaan en welke belemmeringen dit oplevert voor het op orde houden van de huishoudfinanciën.

Inkomensterugval treft vooral werknemers met flexibel dienstverband en zelfstandigen

Een groot deel van de werkenden geeft aan te maken te hebben met een terugval in inkomen sinds de uitbraak van de coronacrisis. Dit is vooral het geval bij werknemers met een flexibel dienstverband en zelfstandigen. Respectievelijk 44 procent en 41 procent geeft aan minder inkomen te hebben dan in februari 2020. Van de werknemers met een vast of tijdelijk dienstverband heeft 13 procent te maken met een inkomensterugval. De inkomensterugval bij werknemers met een flexibel dienstverband en zelfstandigen komt vooral doordat deze groepen sinds de uitbraak van de crisis vaak minder uren zijn gaan werken.

Werkenden met inkomensterugval hebben veelal weinig mogelijkheden om terugval op te vangen

De inkomensterugval kan voor een grote groep werkenden op de korte termijn al problematisch zijn. Ongeveer een kwart van de mensen geeft aan niet voldoende geld achter de hand te hebben om vier maanden zonder inkomen op te vangen. Bijna de helft van de respondenten met een inkomensterugval heeft minder dan € 7.500,- aan direct beschikbaar vermogen. Daarnaast heeft 43 procent van de werkenden met een inkomensterugval geen partner met inkomen waarop zij kunnen terugvallen. Meer dan de helft van de mensen met een inkomensterugval heeft wel een partner. Zij kunnen terugvallen op een gemiddeld huishoudinkomen van ruim € 4.000,-. Alleenstaanden lijken minder mogelijkheden te hebben om de terugval op te vangen dan paren.

Een op de zes mensen kan moeilijker rondkomen sinds de coronacrisis

Over het algemeen lijkt het aandeel huishoudens dat aangeeft moeilijk te kunnen rondkomen niet sterk te zijn veranderd ten opzichte van voor de crisis. Een op de zes respondenten geeft aan moeilijker te kunnen rondkomen dan voor de uitbraak van de coronacrisis. Met name werknemers met een flexibel dienstverband en zelfstandigen kunnen sinds de coronacrisis significant moeilijker rondkomen dan werknemers met een vast of tijdelijk dienstverband.

Inkomensterugval leidt bij een deel van de huishoudens tot (dreigende) betalingsachterstanden

Ruim een derde van de ondervraagden geeft aan sinds de uitbraak van de coronacrisis een of meer rekeningen niet te kunnen betalen. Voor bijna een kwart geldt dat zij de huur of hypotheek niet kunnen betalen of hier op korte termijn problemen mee verwachten. Bij werknemers met een flexibel dienstverband is dit zelfs een derde deel.

Mensen maken zich vooral zorgen om een lager inkomen en het moeten aanspreken van spaargeld

Over het algemeen maken mensen zich nog steeds meer zorgen over hun gezondheid en die van hun naasten dan over financiële zaken. Dit geldt niet voor de mensen met een inkomensterugval. Zij maken zich beduidend vaker zorgen over het verlies van inkomen, het behoud van hun baan of het moeten aanspreken van spaargeld.

1. Inleiding

De coronacrisis heeft grote gevolgen voor de economie. Er is sprake van een stijging van de werkloosheid en veel bedrijven ontvangen overheidssteun, onder andere om loonkosten te kunnen blijven betalen. Het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid monitort de gevolgen van de crisis voor de economie en heeft aan het Nibud gevraagd de financiële situatie van huishoudens in kaart te brengen. In het bijzonder van de groepen die het meest getroffen lijken te worden, te weten werknemers met een flexibel dienstverband en zelfstandigen. In dit huidige onderzoek vergelijken we de gevolgen van de coronacrisis tussen mensen in verschillende werksituaties.

Om de economische gevolgen van de coronacrisis te verzachten, heeft de Nederlandse overheid steunmaatregelen in het leven geroepen. Deze steunmaatregelen zijn er voor een groot deel op gericht om bedrijven tegemoet te komen in loonkosten. Daarnaast zijn er steunmaatregelen voor werknemers met een flexibel dienstverband en zelfstandigen. Ondanks deze steunmaatregelen zullen mensen negatieve financiële gevolgen ondervinden van de crisis.

1.1 Doel onderzoek

Met dit onderzoek geven we inzicht in de financiële gevolgen van de coronacrisis voor burgers. We gaan daarbij in op de vraag in hoeverre mensen te maken hebben met een inkomensterugval sinds de uitbraak van de coronacrisis, hoe zij hiermee omgaan en in hoeverre dit belemmeringen oplevert in termen van rondkomen en betalingsachterstanden. De focus ligt daarbij op het blootleggen van verschillen tussen burgers in meerdere werksituaties. We maken daarbij onderscheid tussen werknemers met een vast of tijdelijk contract, werknemers met een flexibel dienstverband en zelfstandigen.

1.2 Onderzoekopzet

Voor dit onderzoek hebben we een online vragenlijst uitgezet onder in totaal 1.991 respondenten. Omdat we zowel uitspraken willen doen over de gehele bevolking als over de verschillen tussen werksituaties, hebben we een steekproef benaderd die bestaat uit een representatief deel aangevuld met quotagroepen.

Voor het representatieve deel hebben we een steekproef bevestigd van 1.270 Nederlanders van 18 tot 75 jaar. De steekproef is representatief voor wat betreft de achtergrondkenmerken leeftijd en geslacht (zie Bijlage 1). De uitspraken in dit rapport over de totale groep zijn hierop gebaseerd.

Om uitspraken te kunnen doen over de situatie van werknemers met een flexibel dienstverband, zelfstandigen zonder personeel en ondernemers met personeel, zijn de aantallen uit de steekproef aangevuld door middel van quotagroepen. Door deze aanvulling is het mogelijk deze groepen te vergelijken met werknemers met een tijdelijk of vast dienstverband. In de representatieve steekproef zijn voldoende werknemers met een tijdelijk of vast dienstverband (n=637) vertegenwoordigd. Voor deze groep was geen aanvulling nodig vanuit quotagroepen. Als we in dit onderzoek mensen in verschillende werksituaties met elkaar vergelijken, putten we uit deze aangevulde quotagroepen.

In onderstaande tabel presenteren we het aantal respondenten per type werksituatie.

Tabel 1: Aantal respondenten per werksituatie

Werksituatie	Steek- proef (n)	Aangevuld vanuit quotagroepen (n)	Totaal (n)
Werknemers met een flexibel dienstverband (oproepcontract, nul-urencontract, uitzendkracht)	57	378	435
<i>Waarvan < 12 uur werken</i>	20	139	159
<i>Waarvan ≥ 12 uur werken</i>	37	239	276
Ondernemer met personeel	18	73	91
Zelfstandige zonder personeel	54	250	304
Werknemers met tijdelijk of vast dienstverband	637	-	637
Geen betaald werk (AOW/pensioen, uitkering en studerend zonder betaald werk)	494	-	514
Anders	10	-	10
Totaal	1.270	701	1.991

Waar we in dit rapport uitkomsten presenteren over de groep werknemers met een flexibel dienstverband, betreft dit alleen de werknemers die gemiddeld 12 uur of meer werken per week. Wanneer we werknemers met een flexibel dienstverband die minder dan 12 uur per week werken meenemen in de analyse, presenteren we deze groep apart. Wegens de lage aantallen ondernemers met personeel hebben wij de ondernemers met personeel en de zelfstandigen zonder personeel samengevoegd tot één groep: zelfstandigen.

1.3 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk beschrijven we kort de samenstelling en kenmerken van steekproef. In hoofdstuk 3 gaan we in op de verandering van werksituatie en de vraag in hoeverre mensen te maken hebben met (gedeeltelijk) verlies van werk. In hoofdstuk 4 kijken we naar welke groepen te maken hebben met inkomensterugval. Hoofdstuk 5 gaat in op de vraag in hoeverre mensen nog kunnen rondkomen en of ze te maken hebben met (dreigende) betaalachterstanden. Ten slotte gaan we in hoofdstuk 6 in op de bekendheid en het gebruik van de steunmaatregelen van de overheid.

2. Werksituatie en achtergrondkenmerken

In dit hoofdstuk beschrijven we de kenmerken van de onderzoekspopulatie. We maken daarbij onderscheid tussen de volgende werksituaties: werknemers met een vast of tijdelijk dienstverband, werkenden met een flexibel dienstverband, ondernemers met personeel en zelfstandigen zonder personeel. Voor deze groepen gaan we in op de volgende kenmerken: leeftijd, geslacht, opleiding, woonsituatie en inkomen. Tot slot gaan we kort in op de achtergrondkenmerken van de studerenden in dit onderzoek.

2.1 Leeftijd

Als we naar leeftijd kijken, dan zien we dat werknemers met een flexibel dienstverband significant vaker 18 tot 34 jaar oud zijn in vergelijking met mensen in loondienst. 61 procent van de werknemers met een flexibel dienstverband die minder dan 12 uur werken, is 18 tot 34 jaar oud. Datzelfde geldt voor 54 procent van de werknemers met een flexibel dienstverband die meer dan 12 uur werken, tegen 33 procent van de werknemers met een vast of tijdelijk dienstverband.

Tabel 2: Leeftijd in jaren, naar werksituatie

Leeftijd	Vast/tijdelijk dienstverband (n=637) (%)	Flex < 12 uur (n=159) (%)	Flex ≥ 12 uur (n=276) (%)	Ondernemer met personeel (n=91) (%)	Zelfstandige zonder personeel (n=304) (%)
18 - 34	33	61 ¹	54	30*	14*
35 - 44	49	13*	24	33*	36
55 ≤	18	26*	22	37*	50
Totaal	100	100	100	100	100

* n<50

2.2 Geslacht

Onder werknemers met een flexibel dienstverband die minder dan 12 uur werken, zijn er significant minder mannen (36 procent) dan bij werknemers met een vast of tijdelijk dienstverband (54 procent).

Tabel 3: Geslacht, naar werksituatie

Geslacht	Vast/tijdelijk dienstverband (n=637) (%)	Flex < 12 uur (n=159) (%)	Flex ≥ 12 uur (n=276) (%)	Ondernemer met personeel (n=91) (%)	Zelfstandige zonder personeel (n=304) (%)
Man	54	36	50	63	51
Vrouw	46	64	50	37*	49
Totaal	100	100	100	100	100

* n<50

¹ Een significant verschil tussen werknemers met een flexibel dienstverband versus werknemers met een vast of tijdelijk dienstverband wordt in het rapport aangeduid door middel van cursieve percentages. Hetzelfde geldt voor een significant verschil tussen zelfstandigen en werknemers met een vast of tijdelijk dienstverband. Voor significantie rekenen we met een 95% betrouwbaarheidsinterval.

2.3 Opleiding

Werknemers met een flexibel dienstverband hebben significant minder vaak een hoge opleiding (30 en 36 procent) dan werknemers met een vast of tijdelijk dienstverband (48 procent). Ondernemers met personeel en zelfstandigen zonder personeel hebben daarentegen vaker een significant hogere opleiding (respectievelijk 66 en 58 procent) dan werknemers met een vast of tijdelijk dienstverband (48 procent).

Tabel 4: Opleiding, naar werksituatie

Opleiding	Vast/tijdelijk dienstverband (n=637) (%)	Flex < 12 uur (n=159) (%)	Flex ≥ 12 uur (n=276) (%)	Ondernemer met personeel (n=91) (%)	Zelfstandige zonder personeel (n=304) (%)
Laag*	10	12****	11****	9****	10****
Middel**	42	58	53	25****	32
Hoog***	48	30	36	66	58
Anders	0	<1	<1	0	0
Totaal	100	100	100		100

* Basisschool, LBO, vmbo-basis/kader, VMBO GL/TL, MAVO, (M)ULO

** MBO, HAVO, VWO

***Universiteit, Doctoraalopleiding, Master

**** n<50

2.4 Woonsituatie

Als we kijken naar de woonsituatie van de respondenten zien we dat werknemers met een flexibel dienstverband die meer dan 12 uur werken, significant vaker huren en minder vaak een koophuis hebben (respectievelijk 48 en 52 procent) dan werknemers met een vast of tijdelijk dienstverband (respectievelijk 38 en 62 procent).

Tabel 5: Woonsituatie, naar werksituatie

Woonsituatie	Vast/tijdelijk dienstverband (n=637) (%)	Flex < 12 uur (n=159) (%)	Flex ≥ 12 uur (n=276) (%)	Ondernemer met personeel (n=91) (%)	Zelfstandige zonder personeel (n=304) (%)
Huur	38	38	48	25*	32
Koop	62	62	52	75	68
Totaal	99	100	100	100	100

* n<50

2.5 Inkomen

Ook hebben we gekeken naar het netto-inkomen. Ondernemers met personeel hebben het hoogste inkomen: € 2.466,-. Werknemers met een flexibel dienstverband die minder dan 12 uur werken, hebben het laagste inkomen: € 954. Werknemers met een vast of tijdelijk dienstverband hebben een hoger inkomen, namelijk € 2.336,-.

Tabel 6: Netto-inkomen, naar werksituatie

Netto inkomen	Vast/tijdelijk dienstverband (n=637) (€)	Flex < 12 uur (n=159) (€)	Flex ≥ 12 uur (n=276) (€)	Ondernemer met personeel (n=91) (€)	Zelfstandige zonder personeel (n=304) (€)
Gemiddeld	2.336	954	1.790	2.466	1.656
Mediaan	1.875	625	1.125	2.125	1.375

* In deze tabel zijn ook de mensen opgenomen die hebben aangegeven een inkomen van € 0,- te hebben.

2.6 Achtergrondkenmerken van studerenden

Het grootste deel van de studerenden met werk heeft een flexibel dienstverband (57 procent). Van de groep studerende werknemers met een flexibel dienstverband werkt 54 procent minder dan 12 uur per week en 46 procent 12 uur per week of meer.

Tabel 7: Studerenden, naar werksituatie (n=244)

Studerenden	n	Studerend (%)
Flexibel dienstverband	140	57
Geen betaald werk	54	22
Vast of tijdelijk dienstverband	36	15
Zelfstandige zonder personeel	11	5
Ondernemer met personeel	3	1
Totaal	244	100

3. Verandering werksituatie

Sinds de uitbraak van de coronacrisis is de werkloosheid gestegen. Het aantal nieuwe WW-uitkeringen is in de eerste helft van 2020 verdubbeld ten opzichte van het voorjaar van 2019². Voor dit onderzoek is het niet alleen relevant om te weten welke mensen hun werk zijn kwijtgeraakt, maar vooral in hoeverre mensen minder dan wel meer uren zijn gaan werken. In dit hoofdstuk geven we inzicht in veranderingen in de werksituatie sinds de uitbraak van de coronacrisis.

3.1 Baanverlies

Een klein deel van de respondenten (2 procent) heeft sinds de uitbraak van de coronacrisis zijn baan of ander betaald werk verloren en geen nieuw betaald werk gevonden.

Tabel 8: Verandering werksituatie na de coronacrisis (n=1.270)

Betaald naar geen betaald werk	n	%
Geen baan verloren	1.244	98
Van betaald naar onbetaald werk	26	2
Totaal	1.270	100

3.2 Omvang dienstverband

Van de respondenten die betaald werk hebben, werkt de meerderheid (59 procent) nog hetzelfde aantal uren als voor de uitbraak van de coronacrisis. Ongeveer een kwart geeft aan minder uren te werken. De overige 17 procent zegt juist meer uren te werken dan voor de uitbraak van de coronacrisis.

Wanneer we kijken naar werksituatie, dan zien we dat met name werknemers met een flexibel dienstverband en zelfstandigen te maken hebben met een verandering in het aantal uren werk (tabel 9).

Tabel 9: Aantal uur werken na de coronacrisis (van respondenten die werk hebben), naar werksituatie

Meer/minder uur werken	Vast/tijdelijk dienstverband (n=637) (%)	Flex (n=276) (%)	Zelfstandige (n=395) (%)	Steekproef (n=776) (%)
Ik ben (gemiddeld) meer uren gaan werken	17	26	9*	17
Ik ben (gemiddeld) minder uren gaan werken	19	43	45	24
Ik werk nog hetzelfde aantal uren	64	31	46	59
Totaal	100	100	100	100

* n<50

Zelfstandigen en werkenden met een flexibel dienstverband werken niet alleen significant vaker minder uren dan werknemers met een vast of tijdelijk dienstverband (respectievelijk 45, 43 en 19 procent). Werknemers met een flexibel dienstverband zijn ook significant

² UWV, *Duiding arbeidsmarktontwikkeling*, juli 2020.

vaker meer uren gaan werken dan werknemers met een vast of tijdelijk dienstverband (26 tegen 17 procent). Dit is op zich niet verwonderlijk, omdat aanpassingen in het aantal uren bij werknemers met een flexibel dienstverband en zelfstandigen gebruikelijker is dan bij werknemers met een vast of tijdelijk dienstverband. Daarbij weten we dat in bepaalde beroepen en sectoren (bijv. logistiek) de vraag naar werk juist is gestegen en dit in andere sectoren met veel flexibele dienstverbanden (bijv. horeca) juist is gedaald. Het valt te verwachten dat deze veranderingen hun uitwerking hebben op het inkomen van deze groepen. In het volgende hoofdstuk gaan we in op de ontwikkeling van het inkomen van werkenden sinds de uitbraak van de coronacrisis.

4. Inkomensterugval

In dit hoofdstuk gaan we in op de ontwikkeling van het inkomen van werkenden sinds de uitbraak van de coronacrisis. We gaan in op de vraag in hoeverre respondenten te maken hebben met een inkomensterugval en wat de omvang van deze terugval is. Daarnaast gaan we specifiek in op de groep studenten. Zij komen vanwege het beperkt aantal uren dat zij werken bij een eventuele inkomensterugval vaak niet in aanmerking voor steunmaatregelen zoals de TOFA.

4.1 Ontwikkeling van het inkomen

De helft van de respondenten heeft op het moment van het onderzoek een netto-inkomen lager dan € 1.625,- en de andere helft hoger. Het gemiddelde inkomen is € 1.992,-. Werknemers met een flexibel dienstverband en zelfstandigen verschillen wat betreft inkomen significant van werknemers met een vast of tijdelijk dienstverband.

Tabel 10: Netto-inkomen, naar werksituatie*

Netto inkomen	Vast/tijdelijk dienstverband (n=637) (€)	Flex (n=276) (€)	Zelfstandige (n=395) (€)	Steekproef (n=1.270) (€)
Gemiddeld	2.336	1.790	1.870	1.992
Mediaan	1.875	1.125	1.375	1.625

* In deze tabel zijn ook de mensen opgenomen die hebben aangegeven een inkomen van € 0,- te hebben.

De helft van de studenten heeft een netto-inkomen van minder dan € 1.000, en de andere helft meer. Gemiddeld is het inkomen voor studenten € 1.594,-. Het inkomen van studenten is significant lager dan van werknemers met een vast of tijdelijk dienstverband.

Bij 77 procent van de respondenten is het inkomen sinds de uitbraak van de coronacrisis niet veranderd. Dit is vergelijkbaar met de resultaten van het onderzoek naar de directe gevolgen van de coronacrisis dat het Nibud uitvoerde in juni 2020³. Bijna een kwart van de respondenten heeft wel te maken met een inkomensverandering. 15 procent van de respondenten geeft aan nu een lager inkomen te hebben ten opzichte van voor de coronacrisis, gemiddeld ligt het inkomen € 932,- lager dan voor de coronacrisis. Als we uitsplitsen naar werksituatie, dan zien we dat vooral werknemers met een flexibel dienstverband en zelfstandigen te maken hebben met een inkomensterugval (respectievelijk 41 en 44 procent). Gemiddeld hebben werknemers met een flexibel dienstverband een inkomensterugval van € 930,- en zelfstandigen een inkomensterugval van € 1.214,-. Werknemers met een tijdelijk of vast dienstverband hebben minder vaak een inkomensterugval meegemaakt (13 procent en een gemiddelde inkomensterugval van € 907,-).

³ <https://www.nibud.nl/wp-content/uploads/Nibud-Rapportage-coronacrisis-vakantiegeld-juni-2020.pdf>

Tabel 11: Verandering inkomen voor en na de coronacrisis, naar werksituatie

Verandering inkomen	Vast/tijdelijk dienstverband (n=637) (%)	Flex (n=276) (%)	Zelfstandige (n=395) (%)	Steekproef (n=1.270) (%)
Gelijk	76	33	48	77
Hoger	12	26	8	9
Lager	13	41	44	15 ⁴
Totaal	100	100	100	100*

*Telt door afronding niet op tot 100

Tabel 12: Verandering inkomensterugval voor en na de coronacrisis, naar werksituatie

Verandering inkomen	Vast/tijdelijk dienstverband (n=66) (€)	Flex (n= 75) (€)	Zelfstandige (n=126) (€)	Steekproef (n=146) (€)
Gemiddeld	907	930	1214	932
Mediaan	500	500	875	625

We zien dat 76 procent van de zelfstandigen met een inkomensterugval minder uur is gaan werken dan voor de coronacrisis. Van de werknemers met een flexibel dienstverband met een inkomensterugval, zien we dat 80 procent minder uur is gaan werken dan voor de coronacrisis.

4.2 Opvang van inkomensterugval

Het is de vraag in hoeverre de respondenten die te maken hebben met een inkomensterugval dit kunnen opvangen. We hebben respondenten gevraagd naar hun directe vermogen, oftewel spaargeld of beleggingen waar mensen direct over kunnen beschikken, en of zij een partner hebben met inkomen.

Van de werkenden die te maken hebben met een inkomensterugval, heeft 45 procent een direct beschikbaar vermogen van minder dan € 7.500,- (Tabel 12). Gemiddeld hebben de respondenten € 34.592,- aan spaargeld en/of beleggingen waar ze direct bij kunnen. De helft van de mensen heeft een vermogen van minder dan € 7.500,- en de helft heeft meer. Daarbij heeft 32 procent van de respondenten met een inkomensterugval geen spaargeld om 4 maanden zonder inkomen op te vangen (Tabel 13).

Tabel 13: Inkomensterugval, naar vermogen (n=187)

Vermogen (€)	n	%
< 7.500	84	45
≥ 7.500	83	44
Anders	20	11
Totaal	187	100

⁴ Let op: dit percentage is geen gemiddelde van de percentages in de overige kolommen, maar het gemiddelde van de representatieve steekproef. De representatieve steekproef bevat weinig werknemers met een flexibel dienstverband en weinig zelfstandigen (tabel 1). Om deze reden is het aantal werknemers met een flexibel dienstverband en zelfstandigen in de steekproef aangevuld met quotagroepen. De gemiddelde inkomensterugval van de werknemers met een flexibel dienstverband en zelfstandigen in de steekproef aangevuld door de quotagroepen kan daarom verschillen met de gemiddelde inkomensterugval van de representatieve steekproef.

Tabel 14: Inkomensterugval, naar buffer (n=187)

Buffer	n	%
Ja, ik heb voldoende geld om 4 maanden zonder inkomen op te vangen	128	68
Nee, ik geen voldoende geld om 4 maanden zonder inkomen op te vangen	59	32
Totaal	187	100

Wanneer we kijken naar het huishouden, dan blijkt dat 57 procent van de respondenten met een inkomensterugval een partner heeft. Hun gezamenlijke inkomen is € 4.497,-. Zoals valt te verwachten hebben respondenten met een inkomensterugval zonder partner (43 procent) een beduidend lager inkomen, namelijk € 1.611,-. Respondenten zonder partner en met een inkomensterugval hebben dus een groter risico om later moeilijker te kunnen rondkomen.

Tabel 15: (Huishoud)inkomen voor respondenten met een inkomensterugval, naar partner (n=187)

Partner	n	%	Gemiddeld (huishoud)inkomen (€)
Wel partner	106	57	4.497
Geen partner	81	43	1.611
Totaal	187	100	-

Bij respondenten zonder kinderen met een inkomensterugval ligt het gemiddelde (huishoud)inkomen lager (€ 1.757,-) dan bij huishoudens met kinderen en een inkomensterugval (€ 4.943,-). Respondenten met een inkomensterugval zonder kinderen lijken daarom ook in de risicogroep te vallen om in de financiële problemen te raken. De uitgaven van huishoudens met kinderen zullen echter hoger liggen dan voor huishoudens zonder kinderen, dus deze cijfers geven niet een volledig beeld.

Tabel 16: (Huishoud)inkomen voor respondenten met een inkomensterugval, naar kinderen (n=187)

Kinderen	n	%	Gemiddeld (huishoud)inkomen (€)
Wel kinderen	66	35	4.943
Geen kinderen	121	65	1.757
Totaal	187	100	-

4.3 Financiële zorgen

Over het algemeen maakt 10 tot 20 procent van de respondenten zich (veel) financiële zorgen. Daarbij maken mensen zich vooral zorgen over een lager inkomen, het moeten opmaken van spaargeld of niet meer de ruimte hebben voor leuke dingen of vakantie. Nog steeds maken meer mensen zich echter zorgen over hun gezondheid of die van hun naasten. Dit is vergelijkbaar met de uitkomst van het Nibud-onderzoek van juni 2020⁵.

⁵ <https://www.nibud.nl/wp-content/uploads/Nibud-Rapportage-coronacrisis-vakantiegeld-juni-2020.pdf>

Dit onderzoek laat wel zien dat mensen die een inkomensterugval ervaren zich meer dan gemiddeld zorgen maken over financiën. Deze groep maakt zich vooral zorgen over een inkomensterugval en hoe die op te vangen. Relatief veel mensen maken zich veel zorgen over dat ze een lager inkomen krijgen (43 procent) of hun baan verliezen (31 procent), en helemaal geen inkomen meer krijgen (30 procent). Daarnaast maakt twee op de vijf mensen zich (veel) zorgen over of ze hun spaargeld op moeten maken en 29 procent dat ze al hun rekeningen niet meer kunnen betalen.

Tabel 17: Percentage respondenten dat zich veel zorgen maakt

Zorgen	Respondenten met inkomensterugval (n=187) (%)	Steekproef (n=1.270) (%)	Coronapeiling juni 2020 (n=1.023) (%)
De gezondheid van familie, vrienden	32	32	34
Mijn gezondheid	27	26	26
Dat ik geen leuke dingen kan doen zoals dagjes uit, uitgaan	34	21	22*
Dat ik mijn spaargeld moet opmaken	40	19	21
Dat ik een lager inkomen krijg	43	19	20
Dat ik al mijn rekeningen kan blijven betalen	29	16	16
Dat ik niet op vakantie kan	25	15	22*
Dat ik mijn baan houd/dat ik werk houd	31	13	14
Dat ik helemaal geen inkomen meer krijg	30	12	13
Dat ik in mijn huis kan blijven wonen	18	10	11
Dat ik mijn familie niet meer financieel kan ondersteunen	20	10	12

* deze vragen waren in de peiling van juni 2020 samengevoegd tot één vraag

5. Mate van rondkomen en betalingsachterstanden

In het vorige hoofdstuk hebben we gezien dat met name zelfstandigen en werknemers met een flexibel dienstverband te maken hebben met een inkomensterugval. In dit hoofdstuk gaan we in op de vraag in hoeverre deze groepen ook vaker moeilijk kunnen rondkomen en of zij te maken hebben met betalingsachterstanden.

5.1 Rondkomen

Van de respondenten in de algemene steekproef geeft ongeveer een derde aan dat ze moeilijk kunnen rondkomen. Dit komt ongeveer overeen met het beeld dat we hebben van de periode voor de uitbraak van de coronacrisis. Uit ons onderzoek Geldzaken in de praktijk in 2018-2019 blijkt dat in de periode voor de crisis 38 procent van de huishoudens moeilijk kon rondkomen⁶. Sinds de uitbraak van de crisis lijken mensen dus even vaak moeilijk rond te kunnen komen. De cijfers uit beide onderzoeken zijn vanwege de verschillen in onderzoeksofzet en steekproef echter niet zonder meer vergelijkbaar en geven slechts een indicatie.

Wel zien we dat werknemers met een flexibel dienstverband significant moeilijker kunnen rondkomen (36 procent) dan werknemers met een vast of tijdelijk dienstverband (24 procent).

Tabel 18: Hoe goed kan uw huishouden op dit moment rondkomen?

Rondkomen	Vast/tijdelijk dienstverband (n=637) (%)	Flex (n=276) (%)	Zelfstandige (n=395) (%)	Steekproef (n=1.270) (%)
Makkelijk	76	64	71	68
Moeilijk	24	36	29	32
Totaal	100	100	100	100

Van de respondenten die moeilijker kunnen rondkomen, is er een grote groep die minder uur is gaan werken dan voor de crisis (35 procent) of die hetzelfde aantal uur werkt als voor de crisis (45 procent).

Tabel 19: Moeilijk rondkomen, naar meer, minder of hetzelfde aantal uren werken dan voor de crisis (n=209)

Moeilijk rondkomen	n	%
Ik ben (gemiddeld) meer uren gaan werken	41	20
Ik ben (gemiddeld) minder uren gaan werken	74	35
Ik werk nog hetzelfde aantal uren	94	45
Totaal	209	100

Respondenten die moeilijk kunnen rondkomen hebben even vaak een partner als geen partner, respectievelijk 48 en 52 procent.

⁶ <https://www.nibud.nl/beroepsmatig/rapport-geldzaken-in-de-praktijk-2018-2019/>

Tabel 20: Moeilijk rondkomen, naar partner (n=404)

Moeilijk rondkomen	n	%
Wel partner	192	48
Geen partner	212	52
Totaal	404	100

Respondenten die moeilijk rondkomen hebben vaker geen kinderen (65 procent) dan wel kinderen (35 procent).

Tabel 21: Moeilijk rondkomen, naar kinderen (n=404)

Moeilijk rondkomen	n	%
Wel kinderen	143	35
Geen kinderen	261	65
Totaal	404	100

17 procent van de respondenten geeft aan moeilijker rond te kunnen komen dan voor de uitbraak van de coronacrisis. Werknemers met een flexibel dienstverband en zelfstandigen kunnen sinds de coronacrisis significant moeilijker rondkomen dan werknemers met een vast of tijdelijk dienstverband.

Tabel 22: Kunt u moeilijker of makkelijker rondkomen sinds de uitbraak van de coronacrisis?

Rondkomen corona	Vast/tijdelijk dienstverband (n=637) (%)	Flex (n=276) (%)	Zelfstandige (n=395) (%)	Steekproef (n=1.270) (%)
Ja, ik kan nu moeilijker rondkomen	16	31	28	17
Nee, daar is niets in veranderd	81	67	68	81
Dat weet ik niet	3*	2*	4*	2*
Totaal	100	100	100	100

*n<50

Van de mensen die moeilijk kunnen rondkomen geeft 37 procent aan dat dit door stijgende uitgaven komt terwijl inkomsten gelijk blijven. Daarnaast geven mensen als redenen op: hoge lasten (32 procent), inkomensdaling (20 procent) en te weinig inkomsten (23 procent).

Tabel 23: Redenen moeilijk rondkomen (n=404)

Redenen moeilijk rondkomen	%
Uitgaven stijgen en inkomsten blijven gelijk	37
Door (te) hoge vaste lasten	32
Weinig inkomsten	23
Als gevolg van een inkomensdaling	20
Schulden	12
Ziekte (hogere kosten als gevolg van de ziekte)	14
Omdat ik mijn geld te makkelijk uitgeef	10
Anders	7
Omdat mijn partner te makkelijk geld uitgeeft	4
Wegvallen van subsidies en toeslagen (van het Rijk en/of van de gemeente)	6

5.2 (Dreigende) betalingsachterstanden

Uit het onderzoek Geldzaken in de praktijk (2018-2019) blijkt dat ongeveer 20 procent van de Nederlandse huishoudens betalingsproblemen heeft. Dit is in een situatie voor de uitbraak van de coronacrisis. In dit onderzoek hebben we specifiek gekeken naar mensen die aangeven moeilijk rond te komen ten tijde van de coronacrisis. Van hen geeft 35 procent aan sinds de uitbraak van de coronacrisis één of meerdere rekeningen niet te kunnen betalen. De meest genoemde rekeningen die respondenten niet kunnen betalen zijn: zorgverzekering (33 procent), huur of hypotheek (25 procent) en abonnementen (17 procent).

Tabel 24: Kunt u sinds de uitbraak van de coronacrisis rekeningen niet meer betalen? (respondenten die moeilijk kunnen rondkomen, n=404)

Rekeningen niet betalen	n	%
Kan rekening wel betalen	262	65
Kan een enkele tot veel rekeningen niet betalen	142	35
Totaal	404	100

Ruim driekwart van de respondenten heeft voldoende inkomen om de huur of hypotheeklasten te betalen. Bijna een kwart (23 procent) geeft aan dat zij hiervoor onvoldoende inkomen hebben of voorziet problemen in de nabije toekomst. Als we uitsplitsen naar werksituatie, dan zien we dat werknemers met een flexibel dienstverband en zelfstandigen significant vaker niet voldoende inkomen hebben voor hun huur of hypotheeklasten (respectievelijk 33 procent en 29 procent) in vergelijking met werknemers met een vast of tijdelijk dienstverband (17 procent).

Tabel 25: Heeft u voldoende inkomen om huur of hypotheeklasten te betalen, naar werksituatie

Voldoende inkomen voor huur of hypotheeklasten	Vast/tijdelijk dienstverband (n=276) (n=637) (%)	Flex (n=395) (%)	Zelfstandige (n=395) (%)	Steekproef (n=1.270) (%)
Ja, ik heb voldoende inkomen voor huur of hypotheeklasten	83	67	71	77
Nee, ik heb onvoldoende inkomen of voorzie problemen in de nabije toekomst	17	33	29	23
Totaal	100	100	100	100

Van de respondenten die een huurwoning hebben, heeft 33 procent onvoldoende inkomen om de huur (in de nabije toekomst) te betalen. In tegenstelling tot de respondenten die een koopwoning hebben; hiervan zegt 15 procent dat zij onvoldoende inkomen (in de nabije toekomst) hebben om de hypotheeklasten te betalen.

Tabel 26: Huur- en koopwoningen, naar onvoldoende inkomen of problemen in nabije toekomst om huur of hypotheeklasten te betalen (n=1.270)

Voldoende inkomen voor huur of hypotheeklasten	n	Huurwoning (%)	Koopwoning (%)
Ja, kan huur/hypotheek (in de nabije toekomst) makkelijk betalen	978	67	85
Nee, kan huur/hypotheek (in de nabije toekomst) niet betalen	292	33	15
Totaal	1.270	100	100

Sinds de coronacrisis heeft de helft van de mensen een aanmaning ontvangen. In het onderzoek Geldzaken in de praktijk (2018-2019) zien we dat 17 procent een aanmaning heeft ontvangen in de afgelopen 12 maanden⁷. Ook hebben respondenten meegemaakt dat ze geen geld meer kunnen opnemen (13 procent), hebben ze afbetalingsregelingen getroffen (13 procent) en is er een automatische incasso geweigerd (11 procent). In het onderzoek Geldzaken in de praktijk (2018-2019) zien we geen grote verschillen tussen deze gebeurtenissen voor of na de coronacrisis.

Tabel 27: Heeft u een van deze gebeurtenissen meegemaakt sinds de uitbraak van coronacrisis? (n=1.270)

Gebeurtenissen	Ja (%)
Een aanmaning ontvangen	49
Geen geld meer kunnen opnemen/niet kunnen pinnen	13
Afbetalingsregelingen getroffen	13
Weigering van een automatische incasso	11
Creditcardschuld van meer dan 500 euro	10
Brieven van incassobureau of deurwaarder ontvangen	10
De huur/hypotheek meer dan 10 dagen te laat betaald	9
Loonbeslag gelegd op uw salaris	8
Voorschot op salaris aangevraagd	7
Energie afgesloten door te laat betalen	6

5.3 Geld achter de hand

We zien dat een derde van de mensen aangeeft dat zij niet genoeg geld achter de hand hebben om vier maanden zonder inkomen op te vangen. Daarbij zijn er geen significante verschillen tussen groepen in verschillende werksituaties.

Tabel 28: Voldoende geld om vier maanden zonder inkomen op te vangen, naar werksituatie

Buffer	Vast/tijdelijk dienstverband (n=637) (%)	Flex (n=276) (%)	Zelfstandige (n=395) (%)	Steekproef (n=1.270) (%)
Ja, ik heb voldoende geld om 4 maanden zonder inkomen op te vangen	73	72	75	67
Nee, ik geen voldoende geld om 4 maanden zonder inkomen op te vangen	27	28	25	33
Totaal	100	100	100	100

5.4 Ondersteuning

In het geval dat mensen financiële problemen hebben, weet 30 procent bij welke organisaties hij of zij terecht kan. 17 procent geeft aan deze organisatie te kunnen vinden als dat nodig is en 53 procent weet niet bij welke organisaties hij of zij terecht kan. Tussen werksituaties zien we geen significante verschillen in de mate waarin respondenten organisaties weten te vinden waar ze terecht kunnen als ze in financiële problemen raken.

⁷ <https://www.nibud.nl/beroepsmatig/rapport-geldzaken-in-de-praktijk-2018-2019/>. Antwoordoptie 'Rekeningen te laat betaald' en 'Aangemeld bij CAK vanwege achterstanden zorgverzekering' kwamen ook voor in Geldzaken in de praktijk (2018-2019) in tegenstelling tot het huidige onderzoek.

Tabel 29: Waar terechtkomen voor financiële problemen, naar werksituatie

Financiële problemen	Vast/tijdelijk dienstverband (n=637) (%)	Flex (n=276) (%)	Zelfstandige (n=395) (%)	Steekproef (n=1.270) (%)
Ja, ik weet de organisaties in mijn omgeving te vinden	33	34	37	30
Nee, maar ik kan het vast vinden als dit nodig is	13	14*	12*	17
Nee, ik zou niet weten bij welke organisaties ik terecht kan	54	51	51	53
Totaal	100	100	100	100

* n<50

5.5 Uitgaven

Ruim een derde (37 procent) van de respondenten geeft minder uit dan voor de coronacrisis. Werknemers met een flexibel dienstverband en zelfstandigen geven significant vaker aan dat ze minder uitgeven dan voor de coronacrisis dan werknemers met een vast of tijdelijk dienstverband (respectievelijk 50, 55 en 38 procent). Respondenten geven minder uit aan: vakantie (45 procent), vervoer (44 procent), kleding (34 procent) en nieuwe apparaten en meubels (26 procent).

Tabel 30: Ontwikkeling uitgaven sinds uitbraak coronacrisis, naar werksituatie

Uitgaven	Vast/tijdelijk dienstverband (n=637) (%)	Flex (n=276) (%)	Zelfstandige (n=395) (%)	Steekproef (n=1.270) (%)
Hetzelfde	47	39	37	47
Meer	14	11*	8*	16
Minder	38	50	55	37
Totaal	100**	100	100	100

* n<50

** Telt door afronding niet op tot 100

6. Bekendheid en gebruik steunmaatregelen

De financiële gevolgen van de coronacrisis zijn voor vele werknemers en -gevers voelbaar. Voor huishoudens en ondernemingen die in geldproblemen komen door de coronacrisis, is er daarom een pakket aan steunmaatregelen vanuit de overheid. Het doel van de noodpakketten is om werknemers en -gevers bij te staan tijdens de coronacrisis, maar de gehele economische pijn kan niet worden weggenomen. We hebben het gebruik van de Noodmaatregel Overbrugging Werkgelegenheid (NOW)⁸ en het gebruik van toeslagen in kaart gebracht om een beeld te scheppen of respondenten aanspraak maken op financiële steun vanuit de overheid.

6.1 Toeslagen

Van de respondenten ontvangt 36 procent een toeslag. Twee op de vijf werknemers met een flexibel dienstverband ontvangen een toeslag (41 procent). Daarentegen ontvangt 32 procent van de mensen in loondienst en 26 procent van de zelfstandigen een toeslag.

Tabel 31: Toeslagen, naar werksituatie

Toeslagen	Vast/tijdelijk dienstverband (n=637) (%)	Flex (n=276) (%)	Zelfstandige (n=395) (%)	Steekproef (n=1.270) (%)
Ja	32	41	26	36
Nee	63	47	68	58
Anders	6**	11**	6**	6
Totaal	100*	100*	100	100

* Telt door afronding niet op tot 100

** n < 50

6.2 Noodmaatregel Overbrugging Werkgelegenheid (NOW)

Bij uitzendkrachten en werknemers met een vast, tijdelijk of flexibel contract hebben we gevraagd of hun werkgever gebruikmaakt van de Noodmaatregel Overbrugging Werkgelegenheid (NOW). Hierbij geeft 20 procent aan dat hun werkgever gebruikmaakt van deze regeling. Bij 53 procent van deze groep is dat niet het geval en een kwart weet niet of hun werkgever gebruikmaakt van de NOW.

Tabel 32: Gebruik Noodmaatregel Overbrugging Werkgelegenheid (NOW) (n=998)

Gebruik NOW	n	%
Ja, mijn werkgever maakt gebruik van de NOW	198	20
Nee, mijn werkgever maakt geen gebruik van de NOW	531	53
Weet ik niet	269	27
Totaal	998	100

⁸ In deze peiling is de bekendheid en het gebruik van meerdere steunmaatregelen uitgevraagd onder werknemers in flexibel dienstverband, ondernemers en zelfstandigen (bijv. of men gebruikmaakt van de Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo)). Wegens de lage betrouwbaarheid van deze resultaten (n < 50) is ervoor gekozen om deze resultaten niet weer te geven in het rapport.

Bijlage 1 | Samenstelling steekproef

De dataverzameling van de steekproef vond plaats in de maand juni 2020 onder 1.270 respondenten. De steekproef is representatief op leeftijd en geslacht (Tabel 1).

Tabel 1: Leeftijd en geslacht (n=1.270)

		Steekproef (%)	CBS (%)
Leeftijd (in jaren)	18 - 24	10	12
	25 - 34	16	18
	35 - 44	17	16
	45 - 54	21	20
	55 - 64	17	19
	65=<	19	15
	Totaal	100	100
Geslacht	Man	48	50
	Vrouw	52	50
	Totaal	100	100